

EL COMENTARISME DE TEMA EUROPEU EN ELS CINC DIARIS DE BARCELONA I EN EL *HERALD TRIBUNE*, *LE MONDE*, *FINANCIAL TIMES* I *LA REPUBBLICA*

Ernest Udina

Vigilar l'entorn o circulació de notícies, posar en relació els components de la societat o interpretar, transmetre l'herència social o testimoni del temps històric són les tres grans funcions que Lasswell-Wright han vist en els mitjans de comunicació.

En el cas de la premsa, la primera funció, globalment la informació o les notícies, ha estat tradicionalment la funció més analitzada. La tercera funció, el diari com a punt de referència d'una època determinada, es va imposant cada vegada més en els estudis historiogràfics. La segona, la dita en un mot «interpretació», continua essent objecte de moltes polèmiques, sempre entorn del tema de la dita «objectivitat periodística».

La tradicional i simple separació entre «*news*» i «*comments*» en el periodisme, afegint-hi el dit periodisme de serveis, que inclou l'entreteniment, té un obstacle ben difícil en la «interpretació». Valorar i seleccionar les notícies és una manera d'interpretar. A més, el periodisme escrit evoluciona cada vegada més cap a informacions que «interpreten» la realitat, és a dir, que són «crònica» de la realitat. I el «*comment*» o les diverses formes d'opinió (editorial, article o «columna», crítica, incloent-hi el grafisme, i fins i tot les cartes al director) són sovint també, no opinions subjectives, sinó interpretacions de la realitat que intenten ser, perquè així seran més creïbles, plenament objectives.

Hi ha, però, un criteri clar, almenys des del punt de vista formal, per diferenciar informació d'opinió, encara que ambdós gèneres periodístics tinguin a diversos nivells una forta càrrega interpretativa. El gènere periodístic de l'opinió es presenta separat, personalitzat o en forma d'editorial, i no té normes específiques de preceptiva periodística sinó les que —deixant de banda la crítica, el grafisme i les cartes al director— corresponen tradicionalment als articles d'assaig, amb la simple limitació d'espai.

Els estudis sobre les informacions, sobre les «notícies», en la premsa, són molt més habituals que els estudis sobre els «comentaris» o l'opinió. Certament, aquesta és tributària i subsidiària de la informació. La gran diferència de contingut es troba,

però, en el fet que la informació, per molt que analitzi i interpreti, presenta els fets sense donar solucions. L'objectiu del comentari és precisament donar una solució. Així es desprèn del següent estudi, que cerca sobretot —segons la pauta de la segona i tercera funció indicades en el primer paràgraf— de valorar com el tema de la construcció europea és contemplat, o proposat pel que fa a solucions, pels comentaris de premsa diària. Secundàriament, els comentaris analitzats ofereixen —tot i l'esmentada manca teòrica de preceptiva periodística— una estructura determinada.

434 comentaris sobre Europa en cent dies a nou diaris

La mostra de l'estudi es compon de 434 comentaris (66 editorials i 368 articles, entre els quals 72 poden considerar-se «columnnes» o articles breus) apareguts als cinc diaris d'informació general de Barcelona en els cent dies que van del 2 de gener al 11 d'abril de 1990 (en total, 291 comentaris) i apareguts a quatre diaris europeus més en aquest mateix període, durant els dies que s'indiquen per a cada un: *Herald Tribune*, 54 dies; *Le Monde*, 42 dies; *Financial Times*, 30 dies; *La Repubblica*, 28 dies (en total, 143 comentaris).

S'han acumulat pràcticament tots els comentaris que tracten de tema europeu en aquests nou diaris i en els dies indicats. Es tracta, doncs, en total de 654 exemplars de diaris diferents. S'han escollit només els comentaris de les seccions d'opinió (que inclouen l'editorial) i no els d'altres seccions.

Els diversos temes europeus en els comentaris de premsa

El criteri per a la síntesi temàtica dels 434 comentaris no sempre pot aplicar-se fàcilment, ja que alguns articles o editorials aborden sovint més d'un tema. S'ha privilegiat però el tema principal, el de la «solució». Aquesta és la divisió temàtica resultant:

- Europa de l'Est (incloent-hi evidentment l'URSS i excloent-ne els comentaris que només abordaven un sol país), 120 comentaris.
- Unificació d'Alemanya, 76 comentaris.
- CEE com a pol de la nova construcció europea, 46 comentaris.
- Evolució de la nova Europa (el postcomunisme, les noves relacions internacionals, la competitivitat amb els EUA i el Japó, però no el tema de les aliances militars i el desarmament, així com la relació entre les dues grans potències, que s'ha descartat en aquest estudi), 37 comentaris.
- La unió econòmica i monetària europea, 26 comentaris.
- Els futurs de l'esquerra europea, 21 comentaris.
- El racisme a Europa, 20 comentaris.
- Els nacionalismes (referits a l'oest, a partir de les reivindicacions de l'Est, cas en el qual els comentaris estan comptabilitzats dins del primer apartat), 18 comentaris.
- Les ajudes i la sensibilitat europea davant el Tercer Món, 18 comentaris.

- Les ajudes a l'Est europeu des d'Occident, 16 comentaris.
- Relacions CEE-Espanya, 15 comentaris.
- Qüestions agrícola, de pesca i varies, de la CEE, 13 comentaris.
- Europa de la cultura, 8 comentaris.

Contingut i estructura del comentaris de tema europeu: vuit hipòtesis o conclusions

Del total dels 434 comentaris, se'n desprenen, entre altres de possibles, vuit conclusions principals, les tres primeres fonamentalment estadístiques, la quarta de contingut i les quatre darreres sobre l'estructura del comentari.

Cada dia un comentari

Dos de cada tres dies apareix en la premsa europea un comentari (article, editorial, columna) sobre la construcció europea, ja que es tracta de 654 diaris analitzats i el nombre total de comentaris europeus és de 434. La premsa confirma doncs la important dimensió del tema de les transformacions que viu Europa. De fet, per a sis dels nou diaris analitzats (vegeu el Quadre 1) significa que cada dia es publica un article o editorial de tema europeu.

Quadre 1. 434 comentaris de tema europeu (2 de gener a 11 d'abril de 1990)

Diari	Nombre de dies analitzats	Nombre de comentaris
La Vanguardia	100	109 (21)
El País	100	88 (17)
Avui	100	39 (5)
El Periódico	100	29 (3)
Diari de Barcelona	100	26 (1)
Herald Tribune	54	60 (15)
Le Monde	42	37 (7)
Financial Times	30	27 (6)
La Repubblica	28	19
Total	654	434 (75)

S'entén per comentari: article, columna, editorial. El nombre d'editorials, comptabilitzat entre parèntesis, es troba també comptabilitzat en el nombre anterior, sense parèntesis.

Els 6 diaris que tenen un tractament semblant del tema europeu en les seccions d'opinió (*La Vanguardia*, *El País*, *Herald Tribune*, *Le Monde*, *Financial Times*, *La Repubblica*) totalitzen 340 comentaris en 354 dies, és a dir, pràcticament un comentari diari sobre tema europeu.

El comentaris de tema europeu, tenint en compte que cada diari publiqui cinc articles d'opinió al dia, representa un 1'5% del total de comentaris. Els editorials representen un 3%.

«*La Vanguardia*» i «*El País*»,
com els grans diaris europeus

La Vanguardia i *El País* es troben, quant al comentariisme, al nivell dels grans diaris europeus. Per diaris, en ordre de major a menor, destaquen clarament sis dels nou diaris, amb una mitjana quasi igual o superior de comentaris sobre Europa cada dia de publicació del diari. Així, *Le Monde* conté 37 comentaris en els 42 dies analitzats; el *Herald Tribune* (fidel a la seva vocació de diari nord-americà fet per a Europa), 60 en 54 dies; *La Vanguardia*, 109 en 100 dies, el *Financial Times*, 27 en 30 dies; *El País*, 88 comentaris en 100 dies, i *La Repubblica*, 19 en 28 dies.

De fet, se'ls pot considerar a tots en el mateix nivell, ja que aquestes variacions no són significatives atesa la mostra limitada. També s'ha de tenir en compte, en el cas dels dos últims, que solen incloure molts articles de tema europeu a la secció d'economia —com d'altra banda fan *Le Monde* i el *Financial*—, que no ha estat comptabilitzada. A més, la tendència d'*El País* i *La Repubblica* és de publicar menys articles i més llargs que els altres diaris. La tendència general és però (*Le Monde* i sobretot el *Herald Tribune* i *La Vanguardia*) una abundosa secció d'opinió.

Quant a editorials (prescindint de *La Repubblica*, en què només es comptabilitzen els que fan referència a tema europeu global i es descarten els que aborden només l'Est o només la unificació alemanya sense relacionar-la amb l'Europa dels Dotze), el *Herald Tribune* (15 de 60 comentaris) i el *Financial Times* (6 de 27) dediquen pràcticament a editorial un de cada quatre comentaris europeus, mentre que per als altres tres diaris es tracta d'un editorial per cada cinc comentaris (*El País*, 17 editorials de 88 comentaris; *La Vanguardia*, 21 de 109; *Le Monde*, 7 de 37). Aquesta diferència no és gaire significativa, però demostra l'interès del *Herald Tribune* en temes europeus, mentre que el cas del *Financial Times* s'explica per la regularitat amb què publica editorials criticant l'escàs europeisme de Thatcher. En el contingut dels editorials destaquen sens dubte com a més fervents pro-europeïstes *Le Monde* i *El País*, tot i que *La Vanguardia* i *Financial Times* es troben en la mateixa línia, però amb més moderació, i és més eclèctic el *Herald Tribune*. El total de 66 editorials de tema europeu, dins dels 326 comentaris dels cinc diaris, indica una bona mitjana, més d'una cinquena part dels comentaris europeus dedicats a editorialitzar.

Els altres tres diaris de Barcelona es troben a considerable distància, en les seves seccions d'opinió, quant al comentariisme europeu. Així, en els cent dies analitzats, l'*Avui* conté 39 comentaris; *El Periódico*, 29, i el *Diari de Barcelona*, 26. En el primer i sobretot en el tercer cas domina clarament l'aspecte local dels diaris i en el segon cas una fórmula de secció d'opinió més centrada en temes de societat que de política. En el suplement econòmic d'aquest diari, com també de l'*Avui*, hi ha molt comentariisme de tema europeu, cosa d'altra banda ben palesa en els respectius suplementes de *La Vanguardia* i *El País*. De cada set comentaris sobre tema europeu un és editorial en el cas de l'*Avui* (5 editorials de 39 comentaris), així com un de cada deu en *El Periódico* (3 de 29) i un de cada vint en el *Diari de Barcelona* (1 de 26), sempre segons la mostra analitzada.

Un 3 per cent d'editorials de tema europeu

El pes específic del comentariisme de tema europeu dins el gènere de comentari es pot avaluar en un 1'5 per cent, xifra resultant de considerar que cada diari publica cinc comentaris diaris en la secció d'opinió (incloent-hi editorials), cosa que per als nou diaris i els 654 dies analitzats suposa un total de quasi trenta mil comentaris, dels quals 434 són de tema europeu. Clarament, en les seccions d'opinió dominen globalment els temes locals de cada país i els temes internacionals del moment. És interessant de comparar aquesta consideració amb els editorials: els 75 comptabilitzats dins del total dels 434 comentaris suposen el 3 per cent si es té en compte que en els 654 dies analitzats cada un dels nou diaris com a tals donen més importància a la construcció europea que no pas els comentaristes considerats globalment.

Aquests percentatges de l'1'5 i del 3 per cent són certament baixos si es té en compte el valor de futur de la construcció europea, tot i que es contraposa a aquestes xifres la conclusió inicial d'un editorial o comentari sobre Europa dos de cada tres dies en els sis diaris europeus principalment analitzats.

Si de la consideració europea en general es passa però a l'Europa comunitària, les xifres baixen encara més. Dels 434 comentaris de tema europeu seleccionats només 166 (66 dels quals són editorials) parlen directament de la construcció de l'Europa comunitària. Els 120 comentaris sobre l'Est, 76 sobre la unificació alemanya, 37 sobre la nova Europa, 21 sobre l'esquerra europea i 18 sobre nacionalismes no aborden —encara que en alguns casos s'esmenta— la construcció eurocomunitària. Els 166 eurocomunitaris representen, per tant, només un 35 per cent del total de 434 i el 0'5 per cent de tots els comentaris dels nou diaris durant 654 dies. La xifra millora referida a editorials, com en la hipòtesi anterior.

La unificació d'Alemanya, tema privilegiat

Només un 11 per cent del total de 434 comentaris no editorials, és a dir, 46, són directament referits a la CEE o Europa dels Dotze com a pol de la nova Europa. És una xifra clarament baixa, que demostra com els fets de l'Est han semblat difuminar un projecte eurocomunitari centrat en el 1992. A més, 79 articles o columnes més, seleccionats per l'interès del signant o del contingut i afegits als 46 anteriors, ofereixen repetitivament tres conceptes clau, que es poden sintetitzar així:

Unitat d'Alemanya

- a) És el «símbol», la clau, de les transformacions mundials empreses el 89.
- b) És un perill per a alguns comentaristes però per a la majoria no s'ha de tenir por de la unitat alemanya, perquè és una reivindicació europea històrica i demostra la fi de la Guerra Freda.
- c) Per a la majoria de comentaristes, involucrar la nova Alemanya en la construcció europea és la manera de superar el perill, perquè d'una banda els alemanys

han après molt de la seva història i d'altra banda volen ser Europa, tot i que el buit de l'Est, de l'Europa central, i el mateix poder econòmic els poden dur a una dinàmica de gran potència; per a alguns comentaristes, en clara minoria, la nova Alemanya compromet decisivament la construcció europea, perquè no pot haver-hi una construcció igualitària ni basada en l'eix París-Bonn quan un dels socis esdevé gran potència econòmica.

d) Cal evitar una Alemanya neutral però cal també anar amb prudència envers l'URSS oferint serioses contrapartides a la permanència en l'OTAN de la nova Alemanya.

CEE o Europa dels Dotze

a) L'Europa comunitària es troba desbordada pels esdeveniments de l'Est, però ha d'assumir la responsabilitat històrica de ser el nucli vertebrador de la nova Europa que està naixent.

b) Cal no deturar l'actual procés cap al Mercat Únic i cap a la unió econòmica i financera, alhora que és urgent trobar la via per incorporar a la Comunitat els països de l'Est. Es proposen fonamentalment dues vies: la que es pot definir com a cercles concèntrics o progressiva ampliació comunitària i la federació o, per a alguns, confederació com a forma més flexible d'un projecte comú basat en el principi de subsidiaritat dels Estats nacionals.

c) Dos motius de fons aconsellen accelerar la unitat política europea: d'una banda, és l'evolució natural de la unió econòmica, necessària per al benestar econòmic-social dels europeus i per competir en el món davant el poder dels EUA i el Japó, que és al mateix temps la millor resposta al procés d'internacionalització de l'economia, del qual la CEE és alhora causa i conseqüència; d'altra banda, la desagregació del conglomerat de l'Est, amb tots els perills que comporta, necessita un punt de referència i una estructura sòlida per assegurar la pau i el progrés a Europa, funció històrica que només pot acomplir la CEE.

d) Pocs comentaristes assenyalen que les transformacions de l'Est confirmen que la CEE ha de ser només una coordinació d'Estats plenament sobirans, més encara quan la gran Alemanya compromet de fet el procés cap a una unió política europea.

e) A part el problema de la construcció política, més encara a causa dels esdeveniments de l'Est, l'Europa comunitària ha de fer front a dos greus problemes, la immigració i les seves relacions amb el Tercer Món. Si en ambdós problemes no se'n surt, el futur es complicarà, com ho demostra ja des d'ara el fonamentalisme islàmic.

El futur

Relacionada amb els dos temes anteriors, la qüestió de com serà el futur té una aparició contínua en els comentaris analitzats. Hi ha tres aspectes conceptuals que dominen:

a) Quin serà el model econòmic-social del futur després de la desfeta de l'alternativa del socialisme real. Amb ben poques excepcions obertament pro-liberals de tipus thatcherià, la majoria de comentaristes propugnen la continuïtat d'un capitalisme moderat, el que és vigent als països europeus, mentre que alguns s'inquiïten que la desfeta comunista pugui comportar menys capacitat de resposta als explotats i marginats, al progressisme en general.

b) Cap on va l'explosió nacionalista que, nascuda a l'Est, pot tenir repercussions d'instabilitat general. El tema és «calent», com es mostra en comentaristes que condemnin per essència els nacionalismes com a quelcom retrògrad, en altres per als qui el que passa a l'Est demostra com són d'encertades les reivindicacions nacionalistes a l'Oest. La tendència general és, però, indicar com a via de sortida les estructures federals.

c) Fins a quin punt Europa, la gran protagonista dels canvis mundials, està sorgint com a nou centre de l'escenari mundial. Aquest tema queda evidentment lligat amb l'anterior, el de la CEE.

L'objectiu del comentari: donar alternatives

Un 69 per cent dels 434 comentaris analitzats tenen clarament l'objectiu de donar una «solució», una alternativa, al fet analitzat. Això implica en la majoria de casos una actitud crítica, tant respecte al poder polític o econòmic, com a les idees dominants i les actituds de la societat. El comentarista és en definitiva un crític de la realitat social. Si no tingués res a criticar, no comentaria. La crítica és un bon reforç per als arguments, per a les alternatives o solucions que es donen en el comentari. Per descomptat, els editorials són tots dins d'aquest apartat. En definitiva, l'editorial és el gènere que més clarament identifica els mitjans com a «quart poder», diferenciat dels tres tradicionals.

Un 28% dels comentaris —xifra alta, si es té en compte que teòricament tot comentari hauria d'estar inclòs en l'apartat anterior— no posen tant un èmfasi especial en les alternatives concretes o «solucions» sinó en el plantejament i desenvolupament del problema. Es tracta del que es pot definir com a comentari de qüestió, en el doble sentit de desenvolupar les conseqüències i perills d'un tema així com també de qüestionar-se —fins i tot amb interrogants, tan «prohibits» en l'exercici del periodisme informatiu com excessivament abundosos en el periodisme de comentari— el tema o problema abordat. Pot haver-hi una explicació de l'alt percentatge d'aquest tipus de comentari: la perplexitat davant l'evolució ràpida i imprevista de l'Est ha estat «un cop d'Estat» contra el comentarisme periodístic. Hi ha un gran temor en molts articles a definir-se de manera contundent. S'opta, doncs, per presentar la complexitat del problema i passar el problema al lector. Siguem-ne conscients, que a qui li pertoqui ja decidirà: aquest seria el lema d'aquest tipus de comentarisme.

És interessant de comprovar com en aquest tipus de comentaris es fuig sistemàticament de la «profecia», tan abundosa en canvi en els comentaris crítics, de l'apartat anterior. Si s'hagués de fer cas de comentaristes seriosos, de gran prestigi, Gorbaxov ja hauria caigut (perquè la nova Alemanya serà de l'OTAN), Havel mai

s'hauria tornat a presentar de president i el procés democràtic s'hauria interromput a l'Est per la força dels aparells comunistes. Cap de les tres «profecies», triades entre tantes altres, s'ha acomplert. D'altra banda, és també observable que un bon mètode per distingir els comentaris de solucions dels de plantejament de la qüestió, es troba en la manera com acaben: un final contundent, donant la solució amb una bona frase literària que la reforça, o un final eclèctic, d'avertiment, respectivament. Cal especificar també que la crítica no és monopoli del primer tipus de comentaris i que és també molt abundosa en aquest segon tipus.

Finalment, un tercer tipus, observat només en el 2% dels 434 comentaris, és el comentari irònic, en què la crítica, el plantejament de la qüestió i diverses solucions —més que una sola— estan desenvolupats d'una manera irònica, però no còmica, efecte que pretén sobretot de ressaltar la contradicció més que d'apuntar una solució.

Estructura del comentari: informació-anàlisi-acció

Com a estructura interna i segons es desprèn dels comentaris analitzats, pot plantejar-se globalment el següent esquema per desenvolupar un comentari:

- a) Referència general al fet o notícia, també en molts casos triant d'entrada un aspecte de la notícia o afegint a la notícia sabuda alguna nova informació.
- b) El que hi ha més enllà de la notícia. S'entra directament en les conseqüències, en el marc de l'anàlisi.
- c) El que pot passar, les hipòtesis del futur, amb especial incidència en els perills, en els interrogants futurs.
- d) El que cal fer, per evitar allò que pot passar i que serà negatiu.
- e) Reiterar nous aspectes negatius si no s'aplica la solució que es propugna.

Aquests cinc desenvolupaments responen al tradicional triple mètode d'informació (marc referencial del comentari), anàlisi (conseqüències), acció (alternativa o solució).

La interpretació, punt de trobada del comentari i la informació

Tot i que els comentaris tenen una secció específica del diari, encara que sovint es troben també dispersos en diverses seccions, el seu actual auge en el periodisme es demostra també pel «comentarisme difús» que s'adverteix en la informació, especialment en tres modalitats, reflectides en 132 unitats (informacions o entrevistes) seleccionades paral·lelament als 434 comentaris. En primer lloc, el relat interpretatiu (40 de les 132 informacions), que es diferencia del comentari o opinió perquè s'argumenta a través de fets o opinions dels protagonistes, però s'assembla molt al comentari ja que pretén el mateix objectiu, analitzar i donar alternatives o solucions al problema determinat. Hi ha encara un altre aspecte que és un clar nexa del relat interpretatiu amb el comentari: no hi ha opinions «subjectives» sinó interpretació. És di-

fícil de trobar opinions subjectives en els 434 comentaris analitzats, cosa que mostra que a la paraula «comentari» se li aplica una interpretació millor que no pas a «opinió». Més creïble és un comentari —el comentarista busca persuadir— com menys opinió subjectiva i més interpretació té.

En segon lloc, d'aquestes 132 informacions, 67 són entrevistes breus, principalment a polítics, però també a observadors i experts que en alguns casos són també comentaristes de diaris. Seixanta de les 67 entrevistes contenen títols, una frase de l'entrevistat entre cometes, que podrien ser perfectament els títols d'un comentari. En definitiva, l'entrevista informativa busca sobretot opinions originals de l'entrevistat.

En tercer lloc, el comentarisme difús es troba també en titulars (25 de les 132 informacions) que presenten opinions de personalitats polítiques, econòmiques o culturals, no a través d'entrevista sinó de roda de premsa o de declaracions fetes públicament o directament al periodista. Moltes d'aquestes opinions d'un protagonista són després assumides en comentaris pels mateixos comentaristes, citant la font o bé exposant la pròpia opinió.

El lligam entre informació i opinió es troba en la interpretació, tot i que ambdues es distingeixen tant pel tractament formal (secció o requadres per a l'opinió, mai primera persona en la informació —si bé en l'opinió es nota clarament que el periodista comentarista només utilitza la primera persona quan no té altra solució, a diferència d'altres comentaristes no periodistes que utilitzen molt el «jo»—), com sobretot perquè la informació interpretativa (dins de la qual hi ha la informació que no busca donar solucions i el relat informatiu, que sí que presenta solucions) es fonamenta en fets. En canvi, la «opinió» —seria més lògic dir «comentarisme», perquè no es tracta d'opinions subjectives sinó d'interpretació de la realitat— es fonamenta en idees.

Equilibri professional entre els autors dels comentaris

Les seccions d'opinió són sens dubte les més obertes a l'exterior: la participació dels comentaristes no periodistes és notablement superior a la de periodistes. Tot i així, a cada diari es tracta d'un espai de col·laboradors ben definit, amb freqüents repeticions de les mateixes firmes, encara que s'observen de tant en tant firmes noves de personalitats de prestigi que envien el seu article al mitjà sense petició prèvia d'aquest.

Els 125 comentaris citats a l'inici del l'apartat dedicat a la unificació d'Alemanya tenen 89 autors (alguns repeteixen), classificats en aquests quatre apartats professionals:

—polítics, alts funcionaris comunitaris i persones que deuen el seu nom a l'acció política o econòmica: Eduard Balladur, Albin Chalandon, Gianni Baget-Bozzo, Lluís Carod Rovira, Guido Carli, Joan Colom, Enrique Curiel, Roland Dumas, Concepció Ferrer, Gianni de Michelis, Evan Galbraith, Carles Gasòlia, Valéry Giscard, Francesc Granell, Miguel Herrero de Miñón, Milan Lukes, Ernest Lluch, Pasqual Maragall, Joan M. Pujals, Jeanne Kirkpatrick, Maria Antonietta Macciocchi, Helmudt Schmidt, Pedro de Silva, Jordi Solé Tura, Pierre Guillen, Albert Manent, Wilebaldo Solano, V. Havel. En total, 28.

—professors i experts: Maurice Duverger, Esther Barbé, Josep M. Colomer, Jordi Garcia Petit, Rahl Dahrendorf, Eduardo Fondevila, Víctor Gómez Pin, Raphael Haddas-Lebel, Manuel Jiménez de Parga, Roberto Mesa, Edward Mortimer, Jacques Morland, Roland Paringaux, Emilio Ontiveros, Ferran Requejo, Johannes Rau, Francesc Roca, Henri Régnauld, Zara Steiner, Susan Strange, Adolf Tobeña, Ricard Torrens, José B. Terceiro, François Fejtö, Graham Greene, Hugh Thomas, Miquel Porta Perales, Alvin Toffler. En total, 28.

—escriptors i assagistes: Miguel Delibes, Joan Gomis, Carlos González, Jaume Lorés, Oriol Pi de Cabanyes, Josep Maria Piñol, Juan Goytisolo, M. Vázquez Montalbán. En total, 8.

—periodistes: Gunnar Fredriksson, Rafael Jorba, Lluís Foix, William Pfaff, E. Scalfari, Carles Sentís, Miguel Ángel Bastenier, Jaume Arias, Lorenzo Gomis, Pere Bonnin, E. Álvarez Puga, J.L. Balbín, André Fontaine, Jim Hoagland, Tristán la Rosa, Baltasar Porcel, Flora Lewis, Manuel Ibáñez Escofet, Vicent Partal, Margarita Riviere, Margarita Sáenz Díez, Emilio Romero, Mariló Ruiz de Elvira, Marie Pierre Subtil, Sandro Viola. En total, 25.

Quadre 2

Finalitat dels comentaris i els seus autors.

125 comentaris analitzats d'entre els 434 de la mostra total

Finalitat	Autors*	
—Planteja una solució alternativa en el 69% dels casos	Polítics	28
—Planteja simplement el problema en un 28% dels casos	Professors	28
—És de caràcter irònic només en el 2% dels casos	Periodistes	25
	Escriptors i assagistes	8

*Els autors dels 125 comentaris, que són en total 89, mostren un gran equilibri interprofessional entre els tres grups que més escriuen en les seccions d'opinió.

La mostra de 125 articles analitzats dona un notable equilibri entre els tres grups de periodistes, personalitats conegudes com a experts o professors i polítics. Es un equilibri que mostra, en el conjunt dels nou diaris, el que és ben probablement d'una manera continuada la participació dels tres grups en les seccions d'opinió. Es constata, en relació amb temps anteriors, un progressiu accés de periodistes al comentari. També una forta presència de polítics, tot i que la gran majoria no comenten els temes pel fet de ser portaveus d'una ideologia-partit sinó pel seu prestigi com a experts en el tema que tracten. Finalment, l'apartat de professors-experts, que en principi és el que pot donar més categoria a una secció d'opinió, apareix massa igualat amb els altres, no com el sector clarament dominant que hauria de ser.

Doble conclusió final: pro-europeisme de la premsa i l'opinió com a interpretació

De les vuit hipòtesis-conclusions assenyalades en el punt anterior, n'hi ha dues que s'han de destacar.

Des del punt de vista del contingut europeu del comentariisme en les seccions d'opinió dels nou diaris analitzats, domina clarament una posició favorable a articular entorn de l'Europa comunitària la nova Europa que s'està constituint. Al mateix temps, el comentariisme de premsa té una clara sensibilitat envers els temes de la immigració i el Tercer Món com a «perills» de cara a l'estabilització futura del vell continent.

Paral·lelament, l'escassetat de comentaris sobre l'afirmació de la sobirania nacional dels Estats demostra també com la premsa, en la vessant comentarista, és molt més pro-europea que no pas l'acció dels poders públics. Segons la tradicional definició de la UNESCO, es podria aplicar a l'Europa dels Dotze com a tal el model nacional dels països «en vies de desenvolupament»: els plantejaments de futur que ofereix la premsa són molt més avançats que la realitat actual.

Des del punt de vista del comentariisme periodístic, cal notar especialment el visible esforç dels comentaristes a cenyir-se a l'anàlisi dels fets, a una interpretació el més objectiva possible. En definitiva, com s'ha assenyalat, tant en la informació com en l'opinió, en les *news* com en els *comments*, el periodisme es caracteritza avui per la interpretació. L'originalitat del comentari rau però en les solucions alternatives que s'aporten.

Tot i així, l'assenyalat alt nombre de comentaris que desenvolupen un problema, però que no s'atreveixen a donar solucions, demostra com les imprevisibles evolucions del món polític actual —de la desfeta comunista a l'Est als conflictes del Golf— són una advertència per tal que el comentariisme no sigui tan contundent i dràstic en les seves «profecies» de futur com ho ha estat anteriorment.

Hemerografia i bibliografia

Els cinc diaris de Barcelona del 2 de gener a l'11 d'abril de 1990, més - en el mateix període - 54 dies *Herald Tribune*; 42 *Le Monde*; *Financial Times*, 30; *La Repubblica*, 28.

Sobre comentariisme, vegeu: *Teoria dels Gèneres Periodístics*, Llorenç Gomis, Centre d'Investigació de la Comunicació, Generalitat de Catalunya, 1989; *El periódico actor político*, Héctor Borrat, GG Mass Media, 1989; *Iniciación a la Periodística*, Josep Maria Casasús, Teide Ciencias Sociales, 1988; *Periodismo interpretativo (el análisis de la noticia)*, Concha Fagoaga, Mitre, 1982; *Géneros periodísticos*, Gonzalo Martín Vivaldi, Paranninfo, 1981; *Curso General de Redacción Periodística*, José Luis Martínez Albertos, Mitre, 1983; «El Análisis de Comentarios como aproximación a la preceptiva periodística», Luisa Santamaría, *Revista Periodística*, n. 1, Barcelona, 1989.

Resum

El comentariisme de tema europeu global, no sobre cada país, representa l'1,5% del comentariisme total en la premsa, segons l'anàlisi de nou diaris del 2 de gener a l'11 d'abril de 1990. Es tracta dels cinc diaris d'informació general de Barcelona més el *Herald Tribune*, *Le Monde*, *Financial Times* i *La Repubblica*. S'analitzen en total 434 comentaris (articles, columnes, editorials). Més del 50% de comentaris tenen com a tema principal l'Est europeu i la unificació alemanya. Destaca el pro-europeisme, en el sentit pro-comunitari, del comentariisme a la premsa. A sis dels nou diaris (*La Vanguardia* i *El País* més els quatre esmentats), hi apareix pràcticament cada dia un comentari de tema europeu. Quant al contingut del comentariisme de tema europeu des del punt de vista del comentari periodístic, en el 69% de casos es tracta de comentaris que plantegen una solució alternativa al problema analitzat, en el 28% dels casos es planteja el problema sense donar solucions i en el 2% el comentari és irònic. En la gran majoria de comentaris hi ha una clara tendència, no a l'opinió subjectiva dels autors, sinó a la interpretació objectiva dels fets. La «interpretació» objectiva, que cada vegada és més present en la premsa, és doncs el punt de trobada entre informació i opinió.

Paraules clau: Comentariisme (article, columna, editorial), tema europeu comunitari, interpretació periodística, CEE, diaris (*La Vanguardia*, *El País*, *Avui*, *El Periódico*, *Diari de Barcelona*, *Herald Tribune*, *Le Monde*, *Financial Times*, *La Repubblica*)

Abstract

According to the analysis of nine newspapers (the five newspapers of general information of Barcelona, plus the *Herald Tribune*, *Le Monde*, *Financial Times* and *La Repubblica*), which was carried out between January 2nd and April 11th, 1990, articles about Europe as a whole, not about each particular country, represent 1.5% of the articles in the press. A total of 434 commentaries are analyzed (articles, editorials). The main subjects of more than 50% are the Eastern Europe and the German unification; and there is a clear ideological tendency pro-Europe and pro-Community. In six of the nine newspapers examined (*La Vanguardia* and *El País*, apart from the already mentioned) there is a commentary about Europe practically every day. With regard to the contents of the articles about European subjects, from the point of view of the journalistic commentary, in 69% of the cases, the author proposes an alternative solu-

tion to the problem in question, 28% of the articles are basically an explanation of the problem, and in 2% of the cases it is an ironic commentary. In the majority of the articles the author's tendency is not to give a subjective opinion, but rather to make an objective interpretation of the facts. Therefore, the ever increasing objective «interpretation» in the press is the meeting point between information and opinion.

Nota biogràfica

Ernest Udina és periodista. Llicenciat en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona, en Sociologia Política i Urbana per la Universitat de París VIII i en Ciències de la Informació per la UAB, és professor d'Estructura de la Informació Periodística a la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB. Ha estat corresponent a París d'*El Noticiero Universal* i interí de *La Vanguardia*, cap de secció d'aquest mateix diari, director adjunt de Ràdio Nacional d'Espanya a Catalunya i redactor en cap del *Diari de Barcelona*. Actualment és articulista de *La Vanguardia* i comentarista de política internacional de RNE-Catalunya. Ha publicat diversos articles sobre la informació i el comentari de tema europeu, a les revistes *Annals* i *Capçalera*, del Col·legi de Periodistes de Catalunya. En aquesta darrera revista escriu un article mensual sobre un tema internacional de mitjans de comunicació.
